

Η «αόρατη ανισότητα» της Περιφέρειας

Αντωνία Μαρκοβίτη

1. Το 2019 βρισκόμουν στη μέση του Ειρηνικού Ωκεανού, σε ένα κρουαζιερόπλοιο, συμμετέχοντας σε ένα διεθνές νεανικό πρόγραμμα ηγεσίας και πολιτισμού της ιαπωνικής κυβέρνησης. Επισκεφθήκαμε την Ιαπωνία, το Παλάου, την Αυστραλία και φτάναμε στα Νησιά Σολομώντα, από όπου είχαμε και συμμετέχοντες.

Όλοι ήμασταν ενθουσιασμένοι. Εκτός από εκείνους που κατάγονταν από εκεί. Τις τελευταίες μέρες πριν φτάσουμε, ήταν σιωπηλοί, αποτραβηγμένοι. Τους ρωτήσαμε γιατί.

Μας απάντησαν: *«250 συμμετέχοντες θα επισκεφτούν τη χώρα μας και θα δουν μόνο φτώχεια και εγκατάλειψη. Τι έχουμε να δείξουμε εμείς μετά τα πολυτελή ξενοδοχεία και τα τεχνολογικά θαύματα της Ιαπωνίας;»*

Κι όμως εγώ, όπως κι άλλοι, ανυπομονούσαμε να γνωρίσουμε τον τόπο τους. Την παρθένα φύση, την απλότητα της καθημερινότητας. Δεν μπορούσα να καταλάβω γιατί αυτό που στα δικά μας μάτια έμοιαζε αυθεντικό, στα δικά τους ήταν πηγή ντροπής και ανισότητας.

Ήταν οι πραγματικές συνθήκες ζωής, ή μήπως η σύγκριση με κάτι πιο προνομιούχο που τους έκανε να νιώθουν λιγότεροι;

2. Υπάρχει ανισότητα στην περιφέρεια; Και τι γίνεται βασικά με την ελληνική περιφέρεια; Πώς νιώθω το 2025 κάτι που είδα το 2019 με τα μάτια μου στην άλλη πλευρά του πλανήτη;

Μεγάλωσα στη Νάουσα. Ένα μικρό μέρος που κάποτε είχε και χαρακτηριστικά αστικού κέντρου, σήμερα όμως παλεύει να κρατηθεί ζωντανό. Πήγα σε δημόσιο σχολείο, ενεργό για τα δεδομένα της εποχής. Εκεί έμαθα να βλέπω ευκαιρίες και έξω από τα όρια της πόλης.

Χάρη σε αυτή τη βάση, έφτασα να σπουδάσω και να δουλέψω σε πέντε χώρες. Να ταξιδέψω σε 59. Δεν πίστευα ότι θα επέστρεφα στην Ελλάδα – πόσο μάλλον στη Νάουσα.

Και όμως, επέλεξα να γυρίσω. Με έναν πολύ συγκεκριμένο στόχο: να συμμετάσχω σε μια νέα, ανεξάρτητη, προοδευτική πρωτοβουλία ενόψει των δημοτικών εκλογών. Θέλαμε να δημιουργήσουμε μια καθημερινότητα αλλιώςτική. Με διαφάνεια, δράσεις, αλληλεπίδραση. Πίστεψα στο «μικρά μέρη,

μεγάλες αλλαγές».--> πώς μειοψηφικές ιδέες μπορούν να γίνουν πλειοψηφικές?

3. Κάναμε πράγματα πρωτοποριακά. Ανοικτές συζητήσεις, ψηφιακή πλατφόρμα συμμετοχής, καμπάνιες εμπνευσμένες από τα καλύτερα του εξωτερικού. Το κοινό εντυπωσιάστηκε. Η τοπική κοινωνία συζήτησε, πολλοί ενθουσιάστηκαν. Και όμως... δεν μας ψήφισε.

Δεν ήταν μόνο οι μεγαλύτεροι. Ήταν και νέοι άνθρωποι, που δηλώνουν προοδευτικοί, αλλά στην πράξη επιλέγουν τον «παλιό γνωστό» γιατί εξυπηρετεί καλύτερα τα άμεσα συμφέροντά τους. Η ψήφος στην περιφέρεια δεν είναι πολιτική τοποθέτηση. Είναι συχνά ανταλλακτική πράξη.

Κι αν δεν έχεις τοπικά μέσα να προβάλουν το έργο σου, αν δεν έχεις σχέσεις με δίκτυα εξουσίας, δεν υπάρχεις.

4. Η Μελέτη Νεολαίας 2024 το επιβεβαιώνει:

- Το 24 % των νέων σε μη αστικές περιοχές ζει σε οικονομική πίεση τόσο έντονη, που δεν επαρκούν ούτε για βασικά αγαθά και το 11,3 % ζει σε καθεστώς φτώχειας – πολύ μεγαλύτερο ποσοστό από τις αστικές περιοχές.
- Οι γονείς των νέων στην περιφέρεια έχουν πολύ χαμηλότερα μορφωτικά επίπεδα, άρα λιγότερη κοινωνική «προϊκα» για τα παιδιά τους.
- Και παρότι οι νέοι/ες νιώθουν αισιόδοξοι για τον εαυτό τους, δηλώνουν απαισιόδοξοι για το μέλλον της χώρας και του τόπου τους.

Αυτό πρακτικά οδηγεί στο ότι οι νέοι στην επαρχία έχουν λιγότερες πιθανότητες να έχουν φύγει από τον τόπο τους, έστω και προσωρινά, για σπουδές ή εργασία. Αυτό σημαίνει λιγότερη έκθεση, λιγότερα δίκτυα, λιγότερες επιλογές. Η ανισότητα δεν είναι μόνο σε εισόδημα. Είναι στο ποιος έχει πρόσβαση σε πληροφορία, σε πολιτικό λόγο, σε δίκτυα, σε ελπίδα.

5. Έχει όμως ο νέος της περιφέρειας επιλογή; Με ποιον να συζητήσει για την εύρεση της αλήθειας στις τοπικές πολιτικές αποφάσεις ή από πού να μάθει για άλλες ευκαιρίες; Δεσμώτες της περιφέρειας καταλήγουμε, ζούμε όντως σε ένα σπήλαιο.

Τα τοπικά μέσα – όσα έχουν απομείνει – λειτουργούν κατά παραγγελία. Η αντιπολίτευση δεν ακούγεται. Τα μεγάλα θέματα είναι «τεχνικά»: δρόμοι,

γεωτρήσεις, αδειοδοτήσεις. Όχι πολιτικά → γενικό σε όλη την τοπική αυτοδιοίκηση, ενώ θα έπρεπε

Ποιος μιλά για το πώς κρατάμε τους νέους στον τόπο; Πώς βελτιώνουμε την καθημερινότητα; Πώς δημιουργούμε κίνητρα για επιχειρηματικότητα, για πολιτισμό, για γεωργία νέας γενιάς;

Αντί για αυτά, τι έχουμε;

Εκτάσεις ζωτικής σημασίας παραχωρούνται για φωτοβολταϊκά, με αντάλλαγμα χαμηλά μισθώματα και καθρεφτάκια. Ο νέος δεν έχει κίνητρο να γίνει αγρότης. Δεν έχει πρόσβαση σε καμία αναπτυξιακή πρόταση αν δεν είναι μέσα στο «κύκλωμα». Και τελικά, ή φεύγει, ή μένει στο περιθώριο.

6. Κι αν μείνει; Τι του προσφέρουμε;

- Έλλειψη συγκοινωνίας: δεν υπάρχει τρόπος να μετακινηθεί αν δεν έχει ιδιόκτητο όχημα.
- Καμία δομή νεολαίας ή ανοιχτής διαβούλευσης.
- Κανένα κίνητρο για επιχειρείν ιδίως σε περιοχές που δεν έχουν τουρισμό και καμία εγγύηση για την επιλογή του πρωτογενούς τομέα ως μέσο διαβίωσης.

7. Έχω δύο φωνές στους ώμους μου: οι μισοί μου λένε «φύγε από εδώ, αδικείσαι» και οι άλλοι μισοί «μείνε στον τόπο σου να είσαι η πρώτη στο χωριό, στρωμένη δουλειά έχεις, θα πετύχεις». Κάπου εκεί με δάκρυα στα μάτια ταιριάζει η ατάκα της Βουγιουκλάκη: δεν με βλέπετε; Γελάω! Ποιος στις μέρες μας θέλει να είναι πρώτος σε ένα χωριό που δεν ακμάζει; Σε τόπους που συρρικνώνονται;

Η πιο ύπουλη ανισότητα είναι αυτή που οι ίδιοι οι άνθρωποι παύουν να αναγνωρίζουν, δεν την κατονομάζουν πλέον. Όταν η απουσία δυνατότητας θεωρείται «πραγματικότητα». Όταν δεν διαμαρτύρεσαι, γιατί δεν ξέρεις τι χάνεις, γιατί δεν ξέρεις τι θα μπορούσες να έχεις.

Η έρευνα δείχνει ότι οι νέοι της περιφέρειας δεν νιώθουν ότι η φωνή τους μετράει. Δεν νιώθουν ότι μπορούν να αλλάξουν κάτι. Και παραιτούνται. Δεν νιώθουν εκπροσωπημένοι πολιτικά και δεν βλέπουν ουσιαστικές δυνατότητες να ακουστούν. Αν και αγαπούν τη χώρα, δηλώνουν απαισιόδοξοι για το μέλλον της.

8. Η Ελλάδα δεν μπορεί να πάει μπροστά αφήνοντας πίσω τη μισή της νεολαία. Και η Ελλάδα πρέπει να το πιστέψει κεντρικά, γιατί από τη συνήθεια αυτή καταλήγουν να παραιτούνται από την προσπάθεια και οι τοπικοί παράγοντες, οντότητες και σύλλογοι που καταλήγουν έρμαια της Αθήνας και αυθυποβάλλονται πιστεύοντας ότι είναι γνήσια Ελλάδα, παραδοσιακή και προικισμένη επειδή έχει πανηγύρια το καλοκαίρι.

Επέστρεψα στη Νάουσα. Ελπίζω να μείνω. Και εύχομαι να δω την περιφέρεια όχι ως σκιά, αλλά ως φως. Όχι ως «περιθώριο της Αθήνας», αλλά ως ισότιμο πεδίο ζωής και δράσης. Γιατί δεν υπάρχουν περιφερειακά μυαλά. Υπάρχουν μόνο περιφερειακά εμπόδια. Και μπορούμε – μαζί – να τα ξεπεράσουμε.